

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Εβδομαδιαία έκδοση του «Εθνικού Κήρυκα»
Σάββατο 8 - Κυριακή 9 Ιουλίου 2023

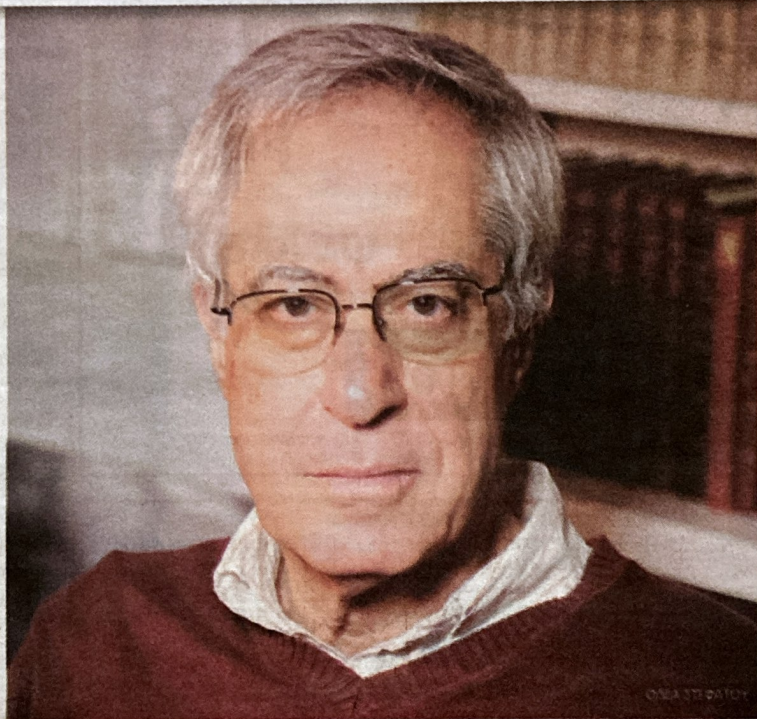
Ανατομία Ενός εγκλήματος

Φώντας Λάδης

Ενας στρατευμένος διανοούμενος
που ακούει... και ραπ

Σπύρος Εξάρας

συνθέτει σε ύφος Τζαζ - Ροκ
την «Ανατομία Ενός εγκλήματος»

Ο Σπύρος Εξάρας συνθέτει σε ύφος Τζαζ - Ροκ την «Ανατομία Ενός εγκλήματος»

Της Γιάννας Κατσαγεώργη

Δεν είναι τυχαίο που διάλεξε τη Νέα Υόρκη, όπου όλα και όλοι γκρουβάρουν και μόλις 28 χρονών εγκαταστάθηκε μόνιμα, στην πόλη που ερωτεύτηκε μόλις αντίκρισε. Ο Σπύρος Εξάρας, διακεκριμένος τζαζ κιθαρίστας και συνθέτης, ήταν ο πρώτος Έλληνας που κατάργησε τα μουσικά σύνορα, ενσωματώνοντας στοιχεία της ελληνικής και γενικότερα της Βαλκανικής μουσικής, αμερικανική φολκ, αφρικανικούς ρυθμούς, ανατολίτικους δρόμους, χιπ κοπ και κλασικούς ρυθμούς με πρωτότυπες συνθέσεις της τζαζ. Εδώ και 30 χρόνια ακούει μόνο ό,τι αυθεντικό υπάρχει μέσα του και το χαρίζει απλόχερα στους λάτρεις της μουσικής, χωρίς καμία υποχώρηση στο όνομα της εμπορικότητας. Ο Σπύρος Εξάρας είναι ένας δύσκολος «παίκτης» αλλά και οπαδός, σκληροπυρηνικά τελειομανής, που πιστεύει ότι το καλύτερο δεν το καταφέρνει ποτέ και κάθε φορά που παίζει, συνειδητοποιεί πόσο καλύτερος θα μπορούσε να είναι. Είναι γνωστός στο χώρο της τζαζ στη Νέα Υόρκη, όχι μόνο σαν ένας μουσικός που έχει μοναδικά δεξιότητες να ενώνει τις μουσικές του κόσμου με συναρπαστικό τρόπο, αλλά και σαν άνθρωπος με ισχυρή εργασιακή ηθική, που πολεμάει πάντα για τα εργασια-

κά δικαιώματα των μουσικών. Αυτά τα τόσο ανθρώπινα και δυσέρετα χαρακτηριστικά του, δεν είναι τυχαίο που έδωσαν με την προσωπικότητα του Φόντα Λάδη, του διάσημου ποιητή, στιχουργού, συγγραφέα και ακτιβιστή, ο οποίος του εμπιστεύτηκε να μελοποιήσει 11 ανέκδοτους στίχους του για την «Ανατομία ενός εγκλήματος». Από τη συνεργασία τους αυτή, στην οποία τα τραγούδια ερμηνεύουν ο Γιώργος Νταλάρας, ο Δώρος Δημοσθένους, ο Αργύρης Λουλάτζης, η Λίνα Ορφανού και η υπογράφουσα, δημιουργήθηκε ένα εξαιρετικό άλμπουμ που θα κυκλοφορήσει πολύ σύντομα από τις εκδόσεις «Μετρονόμος». Για το άλμπουμ αυτό και για πολλά άλλα, βρήκα τον Σπύρο Εξάρα και κάναμε μια συζήτηση με πολύ χιούμορ, ένα ακόμα ταλέντο του ευφυούς τζαζίστα, που φτάνει εντυπωσιακά σατιρικά στιχάκια, με την ταχύτητα ενός περιθωριοποιημένου 20χρονου ράπερ.

Πότε μπήκε η μουσική στη ζωή σας;

Στα πέντε μου χρόνια φλέρταρα για πρώτη φορά με τη μουσική, όταν ο πατέρας μου άρχισε να παίζει φουσαρμόνικα ερασιτεχνικά στο σπίτι. Του ζήτησα να μου μάθει να παίζω. Στα έξι μου χρόνια έπαιζα και τραγουδούσα τα πρώτα μου τραγούδια. Οπου και αν παγαίναμε με τους

“

Εδώ και 30 χρόνια ακούει μόνο ό,τι αυθεντικό υπάρχει μέσα του και το χαρίζει απλόχερα στους λάτρεις της μουσικής, χωρίς καμία υποχώρηση στο όνομα της εμπορικότητας

”

Οι μουσικοί του δίσκου, από αριστερά προς τα δεξιά: Benjamin Nicolas, Parker McAllister, Σπύρος Εξάρης, Gil Defay και Joel Desroches.

γονείς μου, που υπήρχε ζωντανή ορχήστρα, έφευγα από το τραπέζι που καθόμουν και πήγαινα δίπλα στους μουσικούς και παρακολουθούσα τις κινήσεις τους και τον τρόπο που έπαιζαν. Αργότερα, στα δεκατρία μου, ξεκίνησα να παίζω κλασική κιθάρα και πολύ σύντομα γράφτηκα στο ωδείο της γειτονιάς μου, στου Ζωγράφου. Στα δεκάξι μου δέχτηκα την πρώτη μου επαγγελματική πρόταση, όταν ένας από τους δασκάλους μου, ο γνωστός βιολονίστας Γιώργος Δεσποτίδης, μου πρότεινε να εμφανιστώ μαζί με το συγκρότημά του σε μια σειρά συναυλιών. Αυτό ήταν, πολύ σύντομα είπα στον εαυτό μου «αυτό θέλω να κάνω, να παίζω μουσικά».

Γιατί φύγατε από την Ελλάδα;
Δεκαεφτά χρονών ήρθα στο Νιτρώι, για ένα χρόνο, στα πλαίσια ενός προγράμματος διεθνών ανταλλαγών, με μαθητές απ' όλο τον κόσμο. Αυτά η χρονιά ήταν καθοριστικά για μένα. Επαθα πολιτιστικό σοκ. Η διαφορά επιπέδου ζωής φάνηκε με το που πάτησα το πόδι μου, από τα αυτοκίνητα και τα σπίτια της μεσοκλάσης τάξης, μέχρι τα σχολεία και τα πάρκα της γειτονιάς. Το δημόσιο λύκειο στο οποίο φοίτησα διέθετε καλυμπτήριο, αίθουσα συνταξιούχων, θεατρικό θέατρο, χορωδία,

Ο Σπύρος με τη σκηνοθέτρια και ηθοποιό του Χόλιγουντ Katie Holmes, μετά από παράσταση του Σπύρου προς τιμήν του David Byrne, αρχηγού του ροκ συγκροτήματος Talking Heads.

“

Για το έργο του Εξάρη, ο Al Di Meola έχει πει: «Οι εκλεπτυσμένοι ήχοι και η πειστική εύλωτη ερμηνεία της μουσικής του, μου κάνει σαφές ότι ο τρόπος εκτέλεσης της κιθάρας από τον Σπύρο Εξάρη είναι συναρπαστικός και όμορφος»

”

Ο Σπύρος Εξάρης με τον διάσημο βιρτουόζο της κιθάρας Al Di Meola, στα γυρίσματα του Χριστουγεννιάτικου βίντεο κλιπ του τραγουδιού του Σπύρου «The Magic of Christmas».

Με τον πατέρα της Amy Winehouse, Mitch Winehouse κατά τη διάρκεια της παράστασής τους.

ορχήστρα big band (στην οποία έκανα audition και με πήραν), γήπεδο μπάσκετ, γήπεδο football, εσπατόριο και πολλές άλλες παροχές. Αλλά το κυριότερο ανύπαρκτο στην Ελλάδα τότε ήταν η παρουσία διαφόρων projects και επιχειρηματικών προτάσεων από μαθητές με ιδέες και αναλύσεις, οι συνεδριάσεις των μαθητών για τα «κοινά» που τους απασχολούσαν και η ανάλυση των προβλημάτων τους με τον δάσκαλο. Στο Ντιτρόιτ εκείνη τη χρονιά είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω συναυλίες από μεγάλες προσωπικότητες της τζαζ όπως ο Dizzy Gillespie, George Benson, Sryto Gyta και Earl Klurh μεταξύ άλλων, καθώς και αγώνες μπάσκετ και χόκεϊ. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα μετά από ένα χρόνο, μπήκα σε κάποιο δίλημμα, γιατί στην Ελλάδα θα είχα δυσκολίες στο χώρο της τζαζ που με ενδιέφερε να κινήθω και σε συνδυασμό με την έλλειψη αζοκρατίας που υπήρχε, αποφάσισα να ξαναφύγω, για τη Νέα Υόρκη αυτή τη φορά, τη μητρόπολη της τζαζ.

Πώς βλέπετε τη Νέα Υόρκη μετά από τα τριάντα χρόνια της διαμονής σας σ' αυτήν;

Η Νέα Υόρκη ξεκάρφωσε ανέκαθεν για τον άπιστευτο συνδυασμό γλαμπους εκκεντρικότητας και αλπειάς. Όταν πρωτοπάτησα το πόδι μου εδώ, νόμιζα πως ζω ένα παραμύθι. Τεράστιοι και πομπημένοι λεωφόροι

με τρελούς ταξιτζήδες από τριτοκοσμικές χώρες, πανάκριβα πολυτελή κτίρια που μπροστά τους κοιμόντουσαν άστεγοι, υπερπολυτελή εσπατόρια και στη γωνία καρδία του δρόμου με χαλά, ευγενέστατοι και μορφωμένοι Νεοϋορκέζοι, και στο επόμενο τετράγωνο πυροβολισμοί. Μια πόλη γεμάτη αντιθέσεις.

Έχει αλλάξει πολύ η πόλη, ειδικά μετά τον Covid και την καραντίνα. Οι άνθρωποι δεν είναι πια τόσο αυθόρμητοι. Σε όλο αυτό προστίθεται και η φοβία τους για σεξουαλική παρενόχληση, που έχει -δυστυχώς- πια γίνει μόδα στην Αμερική. Προσέχουν πώς και αν θα σε ακουμπήσουν, έστω και φιλικά ή το τι θα πουν και πώς θα το πουν. Αυτό συμπληρώνεται από τον ρατσισμό, τη βία, τη φτώχεια τα πανάκριβα ενοίκια και όλα όσα ακολουθούν. Το Μανχάταν εξελίσσεται σε βουτιque island, ένα νησί μόνο για τους πλούσιους. Μέχρι και ο ήχος της πόλης έχει αλλάξει. Αυτό όμως που με ξεπρνάει είναι η πολιτική ορθότητα των Νεοϋορκέζων, σε όλα τα επίπεδα...

Στην τελευταία σας συνεργασία μελοποιήσατε στίχους του μεγάλου διανοούμενου στιχουργού και συγγραφέα Φώντα Λάδη. Τι συναίσθημα σας δημιούργησε η πρώτη ματιά στους τόσο αυθεντικούς αλλά και συνάμα επίκαιρους στίχους του;
Οι στίχοι ενός τραγουδιού παί-

ζουν για μένα εξ' ίσου σημαντικό ρόλο με τη μουσική. Μπορεί μια μουσική να σε ταξιδέψει ή να σου διεγείρει το συναίσθημα αλλά ένας δυνατός στίχος έχει την ικανότητα να σε ταρακουνήσει και να σε αφυπνίσει. Αυτός είναι ο στίχος του Φώντα Λάδη. Μεγάλωσα με τα 12 διαμάντια του Μάνου Λοΐζου από το δίσκο «Τα Τραγούδια μας», σε στίχους Φώντα Λάδη, ερμηνευμένα από τον αξεπέραστο Γιώργο Νταλάρα, όπου παρεμπιπτόντως έχω τη μεγάλη τιμή και χαρά να μου ερμηνεύει το πρώτο κομμάτι του συγκροτημένου άλμπουμ. Δύο άλλα επίσης αγαπημένα μου τραγούδια του Φώντα είναι το «Η μέρα εκείνη δε θ' αργήσει» και το «Καρράβια Αλίτες».

Όταν μου ανέθεσε το έργο του «Ανατομία ενός εγκλήματος» αισθάνθηκα μεγάλη τιμή αλλά και μεγάλη ευθύνη συγχρόνως. Από το πρώτο στίχο που έριξα μια ματιά, ένοιωσα πως διαβάζω Καραγάτση ή του Χέμινγουεϊ. Πολύ σύντομα κατάλαβα, πως έχω να κάνω με έντεκα αριστουργήματα που είναι αλληλένδετα. Με συνεπέρανε η ιδέα ενός εννοιολογικού άλμπουμ, που ανέκαθεν ήθελα να κάνω. Η ιστορία του «Νίκου Καραλή» εκτυλίσσεται με ευφάνταστο τρόπο, αλλά και με κυνισμό σε κάποιες περιπτώσεις, που λειτουργεί σαν μία αυτοεκπληρούμενη προφητεία.

Είναι η πρώτη φορά που μελοποιήσατε αστυνομικό στίχο με

Με τον σημαντικό κιθαρίστα Ralph Towner.

Με τον 6 φορές βραβευμένο με Grammy, Paquito D'Rivera.

αναφορά στο έγκλημα. Πόσο διαφορετικά είναι αυτή η δουλειά σας από τις άλλες, δεδομένου ότι χρησιμοποιήσατε περισσότερο ηλεκτρικό ήχο;

Η αλήθεια είναι, πως αυτό το είδος στίχου δεν το είχα συναντήσει ποτέ σε ελληνικό τραγούδι, έτσι για μια ακόμη φορά με καθίλωσε ο Φώντας Λάδης με τις καινοτομίες του, την επικαιρότητα των στίχων του και το πώς επικοινωνεί με τις νεότερες γενιές, πιο νέες ακόμα και από τη δικιά μου. Νομίζω ότι με τον Φόντα φτιάξαμε ένα έργο ιδιαίτερο και δίνουμε από κοινού μια άλλη διάσταση στον χώρο της ελληνικής μουσικής και σπουδργικής. Στα επηβικά μου χρόνια είχα κάποια ακούσματα για τραγούδια που μιλούσαν για έγκλημα και φυλακές των Bob Marley Neil Young, Simon n' Garfunkel, Steve Miller Band, και Bob Dylan, όλα αυτά τα δυνατά ροκ κομμάτια που είχαν μπει μες' στο πετόι μου. Θεωρώ πως μια ροκ κιθάρα ή μια τρομπέτα που συρλιάζει σε συνδυασμό με δυναμικά ντραμτικά παίζειματα, εκφράζουν απόλυτα τέτοιου είδους σπουδργική.

Είστε γνωστός για τις ανορθόδοξες προσεγγίσεις σας σε πολλά είδη μουσικής όπως και στην ελληνική, είναι αυτός ο λόγος που δεν χρησιμοποιήσατε καθόλου μπουζούκια σε αυτή τη δουλειά;

Το γεγονός πως ο στίχος είναι

ελληνικός, δεν σημαίνει πως πρέπει να είναι και η προσέγγισή του μουσικά ελληνικά. Προσπαθώ να αποφεύγω τα στερεότυπα. Η «Ανατομία ενός Εγκλήματος» είναι διεθνής, αφού το έγκλημα υπάρχει παντού. Η συγκεκριμένη ιστορία θα μπορούσε να εξελιχθεί σε οποιοδήποτε μήκος και πλάτος της υδρογείου συνεπώς η μουσική που συνέθεσα εμπεριέχει πολλά στοιχεία από διαφορετικά στυλ μουσικής και διαφορετικές κουλτούρες. Στα κομμάτια που επικρατεί περισσότερο το ελληνικό στοιχείο, επέλεξα το μαντολίνο, αντί για το μπουζούκι, για δύο σημαντικούς λόγους. Πρώτον, γιατί ταίριαζε περισσότερο στον τζαζ-ροκ ήχο του υπόλοιπου άλμπουμ και δεύτερον γιατί το μαντολίνο είναι συγγενές με το μπουζούκι. Μπορείτε να φανταστείτε το μπουζούκι σαν ένα μεγάλο μαντολίνο, κάτι σαν «τενόρο» μαντολίνο as πούμε. Εγώ λοιπόν επέλεξα την πρωτότυπη εκδοχή του.

Γιατί επιλέξατε αλλοδαπούς μουσικούς και μάλιστα Αφροαμερικανούς και όχι Έλληνες;

Η επιλογή των μουσικών είναι παρόμοια με την επιλογή των ηθοποιών σε μία ταινία (casting), συνήθως πρέπει ο συνθέτης, όπως και ο παραγωγός, να λάβουν υπόψη πολλά πράγματα όπως, τι στυλ μουσικής ή πόσα στυλ επικρατούν μέσα στο μουσικό έργο, αλλά και τι γραμμικά θέλουν να περάσουν. Θέλουν

να δημιουργήσουν έναν πιο διεθνή ήχο ή να τον κρατήσουν πιο παραδοσιακό; Επίσης, ο στίχος του συγκεκριμένου έργου μιλάει για μια μικρή κοινωνία ή εκφράζει ευρύτερα κοινωνικά συστήματα; Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά τα στοιχεία και ζώντας για 30 χρόνια στη Νέα Υόρκη, θέωρησα πως η καλύτερη επιλογή ήταν να χρησιμοποιήσω Νεοϋορκέζους μουσικούς και μάλιστα από γειτονίες με εγκληματικότητα, όπως το Χάρλεμ που τα βιώματά τους σχετίζονται με το αντικείμενο, αλλά και που εκτός από κορυφαίοι τζαζιστές είναι και εξοικειωμένοι με άλλα στυλ μουσικής, ακόμη και με το ελληνικό χασάπικο ή απτάλικο.

Εχετε μεγάλη δισκογραφία με συνθέσεις στο χώρο της τζαζ της κλαστικής της κινηματογραφικής αλλά και της ελληνικής μουσικής. Πώς συνυπάρχουν μέσα σας όλα αυτά τα διαφορετικά είδη και τι τα συνδέει μεταξύ τους;

Από μικρός αναζητούσα καινούριες εμπειρίες και άγνωστες διαδρομές. Όταν σπούδαζα κλασική κιθάρα στο ωδείο, ταυτόχρονα είχα, σαν εφηβεία μου, και μια ροκ μπάντα με την οποία κάναμε και συναυλίες. Ήταν τεράστια εμπειρία για μένα να μπορώ να αλλάζω ρόλους διαμετρικά αντίθετος. Διεοδύοντες περισσότερο στη ροκ, οδηγούμαι στην τζαζ όπου εκεί είναι ένας εντελώς διαφορετικός κόσμος. Μεγα-

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Απόφοιτος του Ωδείου Αθηνών με πτυχία στην κλασική κιθάρα και τη σύνθεση, ο Σπύρος Εξάρης είναι ένας διεθνώς αναγνωρισμένος μουσικός, ο οποίος θεωρείται δεξιοτέχνης στη συγχώνευση μουσικών πολιτισμών. Στην Ελλάδα, ο Σπύρος έχει παίξει με την Ορχήστρα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης (ΕΡΤ), την Ορχήστρα των Χρωμάτων, τη Συμφωνική Ορχήστρα των Καμεράτων, ενώ έχει συνεργαστεί με καταξιωμένους συνθέτες και τραγουδιστές όπως ο Γιάννης Μαρκόπουλος, ο Μάριος Φραγκούλης, ο Γιώργος Νταλάρας, η Αλκίονη Πρωτοψάλτη, η Ευαγγελία Ραμπουτσάκη, ο Ηλίας Ανδριόπουλος, ο Αντώνης Καλογιάννης, ο Πέτρος Γαϊτάνος και ο Κώστας Χατζής. Διεθνώς, ο Σπύρος έχει παίξει με καλλιτέχνες όπως οι Shirley Bassey, Randy Brecker, Jon Benitez, Hernan Romero, Matt Garrison, Ray Vega, Tessa Souter, J.D. Walter και Joel Rosenblatt, καθώς και με τους βραβευμένους με Grammy, Dave Valentin, Gerardo Velez και Arturo O'Farrill.

Επαίξε επίσης το καυτό σόλο κιθάρας στην πλατινένια επιτυχία της Mariah Carey, «My All».

Η μουσική του στον κινηματογράφο και το θέατρο περιλαμβάνει τις ταινίες «Everything For a Reason», «Niko's Restaurant», «Just Cause», τα θεατρικά έργα «Gallathea» και «The Hand And Hen», εκτός από πολυάριθμες διαφημίσεις.

Άλμπουμ:

1. Ο Σπύρος Εξάρης παίζει τον Κώστα Χατζή (MBI 1992)
2. Unbound Blue (EP) feat Randy Brecker, Mark Egan, Tom Schuman, Joel Rosenblatt και άλλοι (Polyglottal 1994)
3. Everything For A Reason (Original Motion Picture Soundtrack) (Polyglottal 2000)
4. Niko's Restaurant (Original Motion Picture Soundtrack) (Polyglottal 2001)
5. Gallathea (Original Theatre Soundtrack) (Polyglottal 2002)
6. (Blue Note 2003)
7. Old Waters New River (Harbinger/Naxos 2014)
8. Just Cause (Original Motion Picture Soundtrack) (Polyglottal 2014)
9. Mark Murphy featuring Spiros Exaras Live in Athens, Greece (Harbinger/Naxos 2016)
10. Στις παραλίες του φεγγαριού (μουσική πάνω στην ποίηση του θρυλικού ποιητή και συγγραφέα Ιάκωβου Καμπανέλλη) (MLK 2016)
11. Η μαγεία των Χριστουγέννων (EP) (Polyglottal Music 2021)

Singles :

1. Δεν θα ξεχάσω ποτέ (AL 2019)
2. La Ruta (Polyglottal 2020)
3. Yanni mou to Mándili sou/Take 5 (Polyglottal, Apollo 2021)
4. Χριστουγεννιάτικη φαντασία (AL 2021)
5. This is for U (Polyglottal 2022)
6. Take Five (Live) (Polyglottal 2022)
7. Three Secrets of Rain (Polyglottal 2023)

Ο Σπύρος είναι guest συνθέτης/καθαρτίστας στα άλμπουμ του Αχιλλέα Λιαρακάπουλου (Canadian Brass) «Trombone Atrevido» και «Ethereal», με τις συνθέσεις «Chorinho Do Sol» και «Nostos» και στο άλμπουμ της Λίνας Ορφανού «Dream Odyssey» με το τραγούδι «Dream».

www.spiroexaras.com
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100062946023136>
https://www.youtube.com/results?search_query=spiros+exaras
<https://music.apple.com/us/artist/spiros-exaras/863206957>
https://www.amazon.com/s?k=spiros+exaras&ref=nb_sb_noss

Με την ντίβα της τζαζ Stacey Kent και τον σαξοφωνίστα Jim Tomlinson.

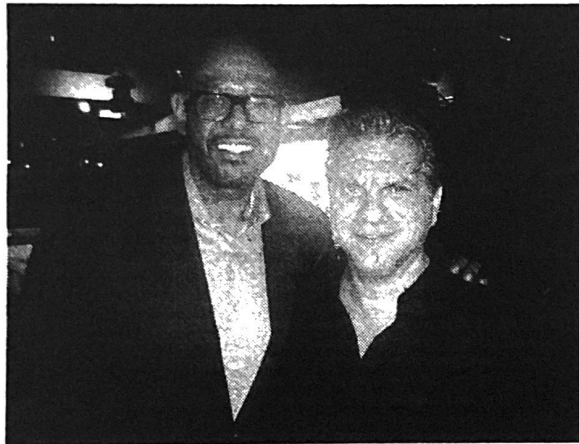
λώνοντας, γύρω στα είκοσι, ανακάλυψα τον Χατζηδάκι. Γνώριζα από μικρός τη μουσική του, αλλά τώρα αρκίζω να τον αναλύω. Όλα αυτά συμβαίνουν με ένα μαγικό τρόπο μέσα από μία διαρκή αναζήτηση για να φτάσω κάπου (αν και αργότερα συνειδητοποιήσα πως η μουσική είναι ατέρμονη). Για μένα, σημαντικό ρόλο έπαιξε μία ανεκτίμητη συμβουλή, που μου έδωσε ο πρώτος μου δάσκαλος της κιθάρας όταν τον ρώτησα εάν είναι κακό να παίζω και ροκ ενώ σπουδάζω κλασική κιθάρα, και μου απάντησε «παίξε ό,τι είδους μουσική θέλεις, αλλά φρόντισε να μην παρατάσεις ποτέ την κλασική». Έτσι, ακολουθώντας τη συμβουλή του, κατάφερα να ασχληθώ με πολλά διαφορετικά στυλ μουσικής, που όλα όμως έχουν σαν κύριο άξονα την κλασική.

Έχετε ποτέ μετανιώσει για κάποιες επιλογές σας;

Όχι. Είμαι πολύ προσηκτικός και αυστηρός στις αποφάσεις μου και μελετώ πολύ την κάθε πρόταση πριν απαντήσω. Παρ' όλα αυτά, υπήρξε μία πρόταση πριν 25 χρόνια περίπου και στην οποία είπα «όχι», που ενώ δεν μετάνιωσα για την απόφασή μου, θεωρώ όμως πως εάν μου είχε γίνει σήμερα η ίδια πρόταση θα την είχα διαχειριστεί διαφορετικά και πιθανώς να είχα κερδίσει κάποια εμπορική επιτυχία, χωρίς να διακινδυνεύω την καλλιτεχνική μου υπόσταση.

Ποιες ήταν οι πιο ενδιαφέρουσες συνεργασίες που κάνατε στα χρόνια που είστε στο χώρο της μουσικής;

Είχα την τύχη και τη χαρά να συνεργαστώ με σπουδαίες προσωπικότητες από διαφορετικούς χώρους της μουσικής. Μα κάποιοι ξεχώρισαν και έχουν σηματοποιήσει την καριέρα μου. Η πρώτη μου μεγάλη (έως και εξωπραγματική για εκείνη την εποχή) εμπειρία μου ήταν με τη Shirley Bassey με την οποία εμφανίστηκε στο Ηρώδειο το 1990. Την ίδια εποχή, λίγους μήνες πριν άμουν σε περιοδεία με τον κορυφαίο τραγουδοποιό μας Κώστα Χατζή, όπου μαζί του κατάλαβα τη δύναμη ενός απλού τραγουδιού που παίζεται μόνο από μία κιθάρα και φωνή. Το 2008 έκανα

με τον βραβευμένο με Όσκαρ ηθοποιό Forest Whitaker, παίζοντας στην εκδήλωση του οργανισμού που έχει δημιουργήσει για την Παγκόσμια Ειρήνη.

μια περιοδεία με τον θρύλο της τζαζ Mark Murphy ηχογράφησε τις συναυλίες, λίγα χρόνια αργότερα τις εκδόσαμε σε ψηφιακό δίσκο. Σημαντική συνεργασία είχα και με τον Gerardo Velez, περκασιονίστα του Jimmie Hendrix στο διάσημο φεστιβάλ Woodstock. Ένα χρόνο μετά, έγινε παραγωγός μου στην πρώτη μου ηχογράφιση στη Νέα Υόρκη, φέρνοντας μαζί του μέλη των Sryto Gyta καθώς και τον διάσημο τρομπέτιστα Randy Brecker. Και βέβαια το κομμάτι της Mariah Carey «My All» όπου έκανα ένα σόλο μισού λεπτού με την κλασική μου κιθάρα.

Πώς αισθάνεστε για τη σημερινή κατάσταση στη μουσική βιομηχανία, τι έχει κερδηθεί και τι έχει χαθεί;

Πιστεύω πως η μουσική βιομηχανία υπέστη μεγάλη καθίζηση από τότε που ξεκίνησαν οι πειρατικές

πωλήσεις της Napster, στις αρχές του 21ου αιώνα. Στη συνέχεια, αφού οι αρχές κατάφεραν και απέκλεισαν τη Napster, δημιουργήθηκε η ψηφιακή διανομή (streaming). Εδώ τώρα έχουμε τη μουσική επανάσταση, αλλά κατ' εμέ τη μουσική επανάσταση. Ίσως γίνονται απίλυτος αλλά το streaming εξαφάνισε τις πωλήσεις των ψηφιακών δίσκων (CDs), που είχαν πολύ καλύτερη ποιότητα ήχου αντικαθιστώντας τους με mp3s, όπου ο ήχος είναι πολύ συμπεσομένος και ο ακροατής κάνει μεγάλο μέρος της ποιότητας μιας παραγωγής. Έτσι, από τη μία έχουμε διαθέσιμη μία τεράστια δισκοθήκη ανά πάσα στιγμή, πληρώνοντας βαρύ, κατά την άποψή μου, τίμημα, την ποιότητα ήχου. Εάν δε μνησθούν οι νέες γενιές σε μουσικές που χρησιμοποιήθηκαν φυσικά όργανα, θα ξέρουν τι είναι το βιολί, το κλαρινέτο ή το σαξόφωνο. Και ναι, είμαι υπέρ της τεχνολογίας, αλλά χρει-

Ο βραβευμένος με Grammy φλαουτίστας Dave Valentin, καλεσμένος με το τρίο του Σπύρου Εξάρη.

άζεται έλεγχος στον τρόπο χρήσης της, ώστε να μην καταπατηθούν ανθρώπινα δικαιώματα ή καλλιτεχνικά αριστουργήματα.

Τι σας έχει δώσει η Νέα Υόρκη στα τόσα χρόνια που είστε εδώ και τι σας έχει πάρει;

Είναι πολύ δύσκολο να παραμείνεις αναλλοίωτος μέσα στο χρόνο, αλλά ίσως αυτό είναι και η ομορφιά του να ζεις σε ξένο τόπο. Άσε που η Νέα Υόρκη, ως θηλυκού γένους που είναι, έχει την τάση να μου παίρνει, όπως όλα τα θηλυκά. Μια σημαντική αξία που γνώθη πως έχω χάσει, είναι οι πολύτιμοι φίλοι μου στην Ελλάδα και η άμεση οικογένειά μου, λόγω αποστάσεως. Κάτι που μου λείπει πολύ είναι η ελληνική θάλασσα και ό,τι αυτό εμπεριέχει. Σε αυτό που μου έχει πάρει θα συμπεριλάβω και το γεγονός πως με έχει σκληρύνει λίγο, αν και σ' αυτό ίσως να μην φταίει απαραίτητα η Νέα Υόρκη, αλλά το ότι μεγαλώνοντας μαθαίνεις να αντιμετωπίζεις τις δυσκολίες της ζωής και φροντίζεις να μετρίζεις λίγο την ευαισθησία σου. Όμως μου έχει μάθει τόσα πράγματα αυτά η πόλη και γενικότερα η Αμερική θα έλεγα. Με έκανε πιο κοσμοπολίτη και με έμαθε να συνυπάρχω με πολλές διαφορετικές ιδέες. Να κερδίζω αλλά και να χάνω με την αξία μου. Να βοηθάω όσο μπορώ τους Έλληνες συμπατριώτες μου. Μα περισσότερο απ' όλα με δίδαξε τόση μουσική, με ώθησε να εκπαιδευτώ περισσότερο, για να μπορέσω να σταθώ επίξια στα υψηλά επίπεδά της. Ο σεβασμός δε και η αντιμετώπιση που μου έδειξαν τα ιερά τέρατα της τζαζ που συνάντησα και συνεργάστηκα εδώ ήταν το μεγαλύτερο μάθημα για μένα: Να είμαι απλός και ουσιαστικός.

Εάν δεν ήσασταν συνθέτης και γενικότερα μουσικός τι θα θέλατε να είστε;

Η βαθιά μου επιθυμία, όταν ήμουν έφηβος, ήταν να γίνω νευ-

ροχειουργός ή σαν δεύτερη επιλογή καρδιοχειρουργός. Όμως η μαγεία της μουσικής με κέρδισε πρώτα και έτσι τώρα πα αντί για ψαλίδια, έχω μια κιθάρα στα χέρια μου και ελπίζω, όπως είπε ο Berthold Auerbach, ένας Γερμανός συγγραφέας, «να ξεπλύνει από τις ψυχές τη σκόνη της καθημερινότητας».

Τελευταία φλερτάρω με πολλές σκηνοθετικές ιδέες, μοντάρω δικό μου φωτογραφικό υλικό και δημιουργώ μουσικά κλιπάρια, ενώ πρόσφατα κάναμε την παραγωγή και τη σκηνοθεσία με ένα συνεργάτη μου σε ένα μουσικό βίντεο, όπου έκανα ο ίδιος την παραγωγή και ενορχήστρωση. Η δημιουργικότητα έχει πολλές μορφές. Όσο την φροντίζεις, βγάζει βλαστάρια.

Κύριε Εξάρη, τι θα λέγατε για την Αμερική του σήμερα;

Επιτρέψτε μου να δας απαντώ με χιούμορ, γιατί είναι το μόνο που μπορώ να κάνω, για να ισορροπώ στη σύγχρονη Αμερική της Πολιτικής Ορθότητας...

«Έχει αλλάξει άρδην το τοπίο, και όλα είναι μια βλακεία με λοφίο. Έχουνε χαθεί και οι αξίες, όπως η περιποιημένη και οι οξείες.»

Απ' τη μια η πολιτική ορθότης, που είναι μια μεγάλη αθλιότης απ' την άλλη η σεξουαλική ταυτότης, που εγκρίνει και το κράτος και ο δεσποτισμός.»

Και όλα αυτά μου φαίνονται σαν ψέμα. Μα σι' αλήθεια... είναι μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα. Και δεν ξέρω, αν φταίει η τεχνολογία, χάθηκε όμως πα η αναλογία.»